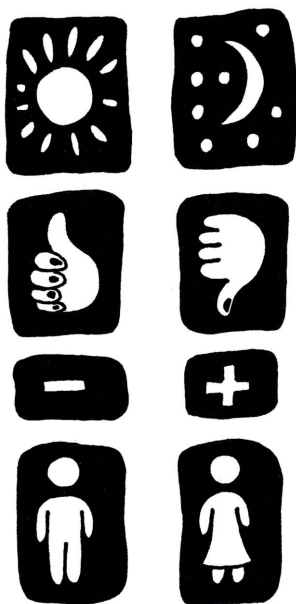

“არიან ადამიანები ვისაც სწამთ მამაკაცი და სწამთ ქალი.
ეს თეორიაა. ჩვენ ამ თეორიას მოცემულობად აღვიქვამთ.”
რიკი ანნე უილკინსი (ამერიკელი მწერალი და აქტივისტი)
Riki Anne Wilchins,
Lesbian Talk Transgender (1996), Nataf, Zachary I

გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის შესახებ ქართული საზოგადოების დიდ ნაწილს ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვს, ხშირად მათ ურევენ ერთმანეთში, ან საერთოდ არ მიჯნავენ, რაც გარკვეულწილად ამ სფეროში არსებული ქართულენოვანი ლიტერატურის სიმცირითაც აიხსნება. მრავალი ტერმინი ქართულ ენაზე ჯერ კიდევ დამუშავების პროცესშია, ხდება ახალი მნიშვნელობებისა და ცნებების შემოტანა და სახელდება. აქედან გამომდინარე მოცემულ გამოცემას განმარტებითი სახე მივეცით. ეს მცირე ზომის წიგნი მიზნად ისახავს ისეთ საკითხებზე მსჯელობას, როგორიცაა გენდერული იდენტობა და სექსუალური ორიენტაცია, და, ამავედროულად, მკითხველისათვის სტერეოტიპებისგან თავისუფალი, ადეკვატური ინფორმაციის მიწოდებას.

არსებულ კულტურათა უმეტესობაში, როგორც სქესი ასევე გენდერი წარმოდგენილია ბინარული (ორმაგი), ურთიერთდაპირისპირებული, მკვეთრად გამიჯნული და კონტრასტული კატეგორიების სახით. ბინარულ სისტემაში არსებობს მხოლოდ ორი ცნება და ორი არჩევანი – ქალი ან მამაკაცი. ეს ორი კატეგორია ხშირად გადის ისეთი დაპირისპირებული ცნებების რიგში, როგორიცაა დღე და ღამე, თეთრი და შავი, პლიუსი და მინუსი. ისინი აღიქმება, როგორც მყარი და უცვლელი კატეგორიები. იშვიათად ხდება მათი კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენება, ან რაიმე შუალედური ფორმების არსებობის აღიარება.

ამგვარი აღქმა, რომელსაც ბინარულ (ორობით) აღქმას უწოდებენ, გვთავაზობს სქესისა და გენდერის ორი სახის კომბინაციას, სადაც სქესი, გენდერი, სექსუალური ორიენტაცია, გენდერული იდენტობა და თვითგამოხატვა ჯაჭვურადაა ერთმანეთთან გადამხმული და ერთმანეთისგან გამომდინარეობს.

მდედრობითი – ქალური/ფემინური - ქალურობა-ფემინურობა მამრობითი - კაცური/მასკულინური – მასკულინობა/კაცურობა იგულისხმება, რომ მდედრობითი სქესით დაბადებული, უნდა ასრულებდეს ქალის გენდერულ როლს საზოგადოებაში, სექსუალურად უნდა იზიდავდეს მამაკაცი და ახასიათებდეს

ფემინურობა, როგორც ქცევებით, ასევე გარეგნული მახასიათებლებით, რაშიც გარკვეულ თვისებათა რიგი მოიაზრება.

ასევე მამრობითი ბიოლოგიური სქესით დაბადებული ადამიანი, უნდა იყოს მასკულინური თვისებების მატარებელი, კაცური გენდერული როლები შეითავსოს და სექსუალურ პარტნიორად ქალი აირჩიოს.

ამრიგად, ნებისმიერი სხვა კომბინაცია, რომელიც ზუსტად არ იმეორებს ამ ორ შემოთავაზებულ ფორმულას, განიხილება როგორც ანომალია ან რჩება განმარტების, დეფინიციის გარეშე.

მოცემულ წიგნში საუბარი იქნება გენდერული და სექსუალური თვითგამოხატვის ისეთ ფორმებზე, რომლებიც ცდება ზემოთ აღწერილ, დამკვიდრებულ ბინარულ (ორობით) სისტემას და ხშირად ამ იდენტობების მატარებელი ადამიანების მიმართ ძალადობისა და დისკრიმინაციის საფუძველს წარმოადგენს.

სქსი, გენდერი,

ა
ბ
გ
დ
ე
ვ
ზ
თ
ი
კ
ლ
მ
ნ
ო
პ
ჟ
რ
ს
ტ
ყ
ფ
ქ
ც
ძ

ადამიანის იდენტობა მრავალი ასპექტისგან შედგება. იდენტობა არის იმ თვისებების, მახასიათებლების, სიმბოლოების, მნიშვნელობების, ქცევებისა და შეგრძნებების სპექტრი, რომლის საფუძველზეც ადამიანი მიეკუთვნება ამა თუ იმ ჯგუფს და რომელიც განსაზღვრავს მას როგორც ინდივიდს.

იდენტობის განმსაზღვრელ ძირეულ ასპექტებს შორის არის ინდივიდის ბიოლოგიური სქესი, გენდერი (სოციალური სქესი) და სექსუალური ორიენტაცია.

სქესობრივი კლასიფიკაცია ქალებად და კაცებად, რომელიც ერთ-ერთ ყველაზე მყარ და ბუნებით განპირობებულ მოცემულობად მოიაზრება

ხორციელდება ბიოლოგიურ მახასიათებლებზე დაყრდნობით. მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ სქესის განსაზღვრა ბიოლოგიურ დისციპლინებში დღემდე პრობლემატურია. **ბიოლოგიური სქესი** ერთ-ერთია ადამიანის ხუთი სქესობრივი მახასიათებლიდან და წარმოადგენს ანატომიური, ფიზიოლოგიური, ბიოქიმიური და გენეტიკური მახასიათებლების ერთობლიობას, რომელიც საშუალებას იძლევა მივაკუთვნოთ ადამიანი რომელიმე სქესს. სქესი შედგება ისეთი კომპონენტებისგან, როგორიცაა: ქრომოსომული კომბინაცია (XX; XY), ჰორმონები, გარეგანი და შიდა სასქესო ორგანოები. ქრომოსომული, ჰორმონული და მორფოლოგიური მახასიათებლების ორ ძირითად და ყველაზე ხშირ კომბინაციაზე დაყრდნობით, ადამიანებს ორ ჯგუფად ყოფენ: ქალებად და მამაკაცებად.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს სხვა სახის კომბინაციები, როდესაც მაგალითად XY ქრომოსომა წარმოდგენილია მდედრობითი სქესის გენიტალიებთან ერთად, ან განვითარებულია ორივე ტიპის გარეგანი სასქესო ნიშნები. ასეთ შემთხვევებს, რომელსაც ტერმინ **ინტერსექსუალობით** მოიხსენიებენ, არსებული კლასიფიკაცია არ ითვალისწინებს და ისინი ავტომატურად მიიჩნევა ანომალიად. ახალშობილს, როგორც წესი, გარეგნული გენიტალიური სქესის მიხედვით მიაკუთვნებენ ერთ, ან მეორე სქესს. ინტერსექსუალობის შემთხვევაში, იმისათვის, რომ მოარგონ სქესობრივი დაყოფის ბინარულ სისტემას, რომელიც მხოლოდ ორ სქესს ცნობს, მიმართავენ პრობლემის კლინიკურ გადაწყვეტას რომელიმე ერთი სქესის სასარგებლოდ. უნდა აღინიშნოს, რომ ხშირ შემთხვევაში სქესის ამგვარი “ნორმალიზაცია” და მოცემულ მყარ კატეგორიებზე მისადაგება არ არის გამოწვეული სამედიცინო საჭიროებებით არამედ ხდება მშობლების სოციალური სტიგმისა და დისკომფორტის თავიდან აცილების მიზნით. ბიოლოგიურ სქესზე დაყრდნობით საზოგადოება ადამიანს ანიჭებს გარკვეულ როლებს, ფუნქციებს, განსაზღვრავს საქმიანობის სფეროს და ქცევის წესებს. აქ შემოდის უკვე სოციალური სქესის, ანუ გენდერის ცნება. ერთ-ერთი თეორიის მიხედვით გენდერი არის სოციალური კატეგორია და საზოგადოებრივი ნორმების წყება, რომელიც ბიოლოგიურ სქესზეა დაშენებული. ეს ნორმები ცვალებადია და ისტორიული განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე და სხვადასხვა კულტურებში განსხვავებულად ვლინდება. ამდენად, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ გენდერი დამოკიდებულია არა

ქალისა და კაცის ბიოლოგიურ განსხვავებებზე, არამედ საზოგადოების სოციალურ ორგანიზაციაზე.

გენდერული როლების კლასიფიკაცია კვალდაკვალ მიჰყვება სქესობრივ დაყოფას და მკვეთრად გამიჯნულ ორ ვარიანტს გვთავაზობს – ქალურობას და კაცურობას. პატრიარქალურ საზოგადოებაში ძალაუფლება ამ ორ გენდერს/სქესს შორის არის გადანაწილებული, და ეს გადანაწილება არათანაბარია. “კაცურობა” თავის მნიშვნელობაში გულისხმობს დომინანტურ როლს, რაც თავისთავად იწვევს “ქალური” ინდივიდების და ქალის, როგორც სოციალური ჯგუფის დისკრიმინაციას.

თუკი შევხედავთ გენდერული როლების ცვლილებებს ისტორიის მანძილზე, დავინახავთ, რომ ისინი არ არის უძრავად დიქტომიური და რომ “ქალურობასა” და “კაცურობაში” ისტორიული განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე, სხვადასხვა რამ მოიაზრებოდა.

განსაკუთრებით ინტენსიურად ეს ცვლილებები შეიმჩნევა წინა ათწლეულებში, როდესაც ნელ-ნელა “ქალები” და “კაცები” თავისუფლდებოდნენ საკუთარი გენდერულად მარკირებული როლებისგან. ამის საილუსტრაციოდ გამოდგება ქალის აქტიურობა პოლიტიკაში, ბიზნეს სექტორსა და სხვა ტრადიციულად “მამაკაცურ” სფეროებში.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არის შემთხვევები, როცა გენდერული თვითგამოხატვა და თვითაღქმა არ ემთხვევა ბიოლოგიური სქესისთვის მიწერილი მახასიათებლების წყებას. ადამიანმა შეიძლება ნაწილობრივ შეითავსოს ბინარულ სისტემაში მოცემული ორი „საპირისპირო“ სქესიდან ან გენდერული როლიდან ერთ-ერთი, ან მთლიანად მიაკუთვნოს რომელიმე მათგანს თავი. თუმცა, ამას ქვემოთ უფრო დაწვრილებით შევხებით.

სქესისა და გენდერის გარდა, სექსუალური ორიენტაციაც ადამიანის იდენტობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და ძირეული შემადგენელი ნაწილია. ეს სამი ცნება ურთიერთკავშირშია, მაგრამ არ არის ურთიერთგანმსაზღვრელი.

მნიშვნელოვანია ერთმანეთისგან განვასხვავოთ **გენდერული იდენტობა** და **სექსუალური ორიენტაცია**. როგორც წესი, მიიჩნევა, რომ თუ ადამიანი თავს აღიქვამს კაცად, მას აუცილებლად უნდა მოსწონდეს ქალები, ან თუკი მოსწონს კაცები, მაშინ მასში აუცილებლად უნდა სჭარბობდეს „ქალური“ თვისებები, მიუხედავად იმისა, რომ აქ არავითარი ურთიერთგანმაპირობებელი კავშირი არ არსებობს.

სექსუალური ორიენტაცია აღნიშნავს ინდივიდის მდგრად ემოციურ, რომანტიულ, სექსუალურ და ეროტიულ ლტოლვას რომელიმე სქესის ინდივიდის მიმართ. ანსხვავებენ ჰეტეროსექსუალურ, ჰომოსექსუალურ და ბისექსუალურ ორიენტაციას.

ლტოლვა საპირისპირო (რადგან ბინარულ სისტემაში ორი სქესი და ორი გენდერი ერთმანეთისადმი დაპირისპირებულად წარმოჩინდება) სქესის/გენდერის ადამიანებისადმი აღინიშნება ტერმინით „ჰეტეროსექსუალობა“ (პრეფიქსი „ჰეტერო“ ბერძნულად ნიშნავს „განსხვავებულს“) და როგორც წესი ის ითვლება ერთადერთ „სწორ“ და „ნორმალურ“ ორიენტაციად საზოგადოების უმეტესი ნაწილისთვის. ეს იმას ნიშნავს, რომ ჰეტერონორმატულ საზოგადოებაში, სექსუალური ქცევისა და სურვილის გამოხატვა მხოლოდ საპირისპირო სქესთან მიმართებაში არის გამართლებული და

ეს მოლოდინი საზოგადოების მხრიდან ვრცელდება როგორც ქალებზე, ასევე კაცებზე. ადამიანს, რომელიც საკუთარი სქესის/გენდერის წარმომადგენლის მიმართ განიცდის სექსუალურ, ემოციურ და რომანტიულ ლტოლვას უწოდებენ

„ჰომოსექსუალს“ (პრეფიქსი „ჰომო“ ბერძნულად ნიშნავს „იმავეს“), ხოლო ორივე სქესისადმი გამოხატული სექსუალური, ემოციური და რომანტიული ლტოლვა აღინიშნება ტერმინით „ბისექსუალობა“.

ქართული (და არა მხოლოდ) საზოგადოების დამოკიდებულება ჰეტეროსექსუალობისგან განსხვავებული სექსუალობისადმი უმეტესწილად ნეგატიურია. გენდერულ იდენტობასა და სექსუალურ ორიენტაციაზე

დაფუძნებული დისკრიმინაცია გვხვდება როგორც ყოფით, ასევე ინსტიტუციონალურ და კულტურულ დონეზე.

თითქმის ყველა ქვეყანაში გვხვდება დისკრიმინაციის ისეთი ფორმები, როგორიცაა: **სექსიზმი**, **ჰეტეროსექსიზმი**, **ჰომოფობია** და **ტრანსფობია**. შევეცდებით მოკლედ განვმარტოთ თითოეული მათგანი:

სექსიზმი და გენდერული დისკრიმინაცია – ეს არის დისკრიმინაციის ფორმა, რომელიც ეფუძნება გენდერთა შორის ძალაუფლების არათანაბარ გადანაწილებას და ერთი გენდერის სხვებზე უპირატესად მიჩნევას. სექსიზმი და გენდერული დისკრიმინაცია შეიძლება ვლინდებოდეს, როგორც ფიზიკური ძალადობის, ისე ფსიქოლოგიური, სექსუალური შევიწროვების, ფინანსური ზეწოლის და სხვა ფორმებით.

ჰეტეროცენტრიზმი – იდეოლოგიური სისტემა, რომელიც ახდენს ნებისმიერი სახის არაჰეტეროსექსუალური ქცევის, იდენტობის, ურთიერთობისა თუ საზოგადოების სტიგმატიზაციას. ამასთან ერთად, ტერმინი ჰეტეროსექსიზმი ასევე ხშირად გამოიყენება

ანტიჰომოსექსუალური დამოკიდებულების აღსანიშნავად.

ჰომოფობია - "ირაციონალური შიში და სიძულვილი ლესბოსელების, გეების, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ, რომელიც ეფუძნება წინასწარგანწყობას და მსგავსია რასიზმის, ქსენოფობიის, ანტისემიტიზმისა და სექსიზმისა" (ევროპარლამენტის 2006 წლის 18 იანვარს მიღებულ რეზოლუცია)

ტრანსფობია – მართალია, ტერმინი „ჰომოფობია“ ასევე მოიაზრებს ირაციონალურ შიშსა და სიძულვილს ტრანსგენდერი ადამიანებისადმი, მაგრამ ეს ჯგუფი ხშირად ისეთ მძიმე და საზოგადოებისთვის (მათ შორის, თავად ლგბტ ჯგუფისათვის) უხილავ დისკრიმინაციას აწყდება, რომ საჭირო გახდა ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ გავრცელებული დისკრიმინაციისა და უარყოფითი დამოკიდებულების მქონე ცალკე ტერმინის შემოღება დისკრიმინაციის ამ ფორმების მეშვეობით, ხდება იმ იდენტობის მქონე ადამიანების გარიყვა და მარგინალიზაცია, რომელიც პატრიარქალური სისტემის მიერ შემოთავაზებულ კლასიფიკაციას არ აკმაყოფილებს. ეს შეუთავსებლობა, როგორც წესი, საზოგადოების მხრიდან აღიქმება არა როგორც სისტემის, არამედ, როგორც ინდივიდის წუნი ან დანაშაული, რაც შეიძლება ვლინდება ზიზღში, შიშსა და სტერეოტიპულ წარმოდგენებში ამა თუ იმ მარგინალური ჯგუფისადმი.

ტრანსგენდერი იდენტობები

სიტყვა ტრანსგენდერი აღნიშნავს გენდერული იდენტობებისა და თვითგამოხატვის სხვადასხვა ფორმებს. ეს არის ის იდენტობები, რომლებიც სცდებიან გენდერულ-სექსუალური თვითგამოხატვის ნორმატულ მოცემულობებს.

ტრანსგენდერებად იწოდებიან ადამიანები, რომელთა გენდერული იდენტობა განსხვავდება იმისგან, რაც საზოგადოებაში ტრადიციულად მათ ბიოლოგიურ სქესთან ასოცირდება. ისტორია იცნობს ადამიანებს, რომლებიც სექსუალური და გენდერული ნორმების ტრანსგრესიას ახდენდნენ. ზოგ კულტურაში მათ განსაკუთრებული სულიერი და მაგიური ძალების მქონე ადამიანებად მიიჩნევდნენ, უნიკალური გარეგნობისა და გამოცდილების გამო. მითოლოგიურ გადმოცემებშიც გვხვდება ღვთაებრივი ანდროგინი პერსონაჟები, რომლებიც საკუთარ თავში აერთიანებდნენ ქალურ და მამაკაცურ საწყისს: ჰერმეფროდიტი (ბერძნულ მითოლოგიაში), ღვთაებრივი ხარი-მროხა (შვედურ მითოსში), მზის ღმერთი “რა”, რომელიც თვითგანაყოფიერებით ქმნის სამყაროს (ეგვიპტური მითოლოგია) და ა.შ. ასევე გვხვდება ღვთაებათა მიერ ადამიანის სქესის ტრანსფორმაციაც (მაგ. უძლეველი კენევსი (Caeneus) თავდაპირველად ქალი იყო, რომელმაც პოსეიდონის დახმარებით შეიცვალა სქესი. წინასწარმეტყველი ტირესია (Teiresie) ორჯერ იცვლის სქესს).

გენდერული ტრანსფორმაციის მაგალითია ასევე ძველ რომში არსებული ტრადიცია დიონისეს ფესტივალზე, სადაც ქალები გადაიცმევდნენ მამაკაცის ტანსაცმელს და მიჰქონდათ დიდი ფალოსები, მამაკაცები კი ქალის სამოსში იყვნენ გამოწყობილები. გენდერული როლების რღვევა არც არაბული და ისლამური კულტურისთვისაა უცხო. მამაკაცებს, რომელთა გარეგნობა ან ქცევა არ შეესაბამებოდა კულტურაში არსებულ ნორმებს, მუხანათუნებს უწოდებდნენ (mukhanathun, mukhannath). შუა აზიის თურქულად მოლაპარაკე ტომებში საკმაოდ პოპულარულები იყვნენ მოცეკვავე ბიჭები, რომლებსაც “ზაჩას” (ტერმინი სავარაუდოდ სპარსულიდან უნდა მოდიოდეს *bacheh* - ბავშვი) უწოდებდნენ. ისინი ატარებდნენ

გრძელ თმას, იცვამდნენ ქალის ტანსაცმელს და ფერუმარილსაც იყენებდნენ. მომწიფებისა და წვერის ამოსვლის შემდეგ კი წყვეტდნენ საცეკვაო კარიერას.

კულტურები, სადაც გენდერის ორზე მეტი მყარი კონსტრუქტი არსებობს და ბიოლოგიური სქესის სხვაგვარად განისაზღვრება (მაგ. ჩრდილოეთ ამერიკის ინდიელები, ჩუქჩები, ალეუტები, კარიაკები და სხვ.) ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის უსაფრთხო სივრცეს ქმნის და არ ახდენს მათ სტიგმატიზაციას. ზოგ კულტურაში ისინი “მესამე სქესად” მოიხსენიება, ამერიკის

ინდიელებში კი მათ ორი სულის მატარებელს (two-spirit)

უწოდებდნენ და ხშირად ირჩევდნენ ტომის ბელადებად ან შამანებად, რადგან ასეთ ადამიანებს მაგიური ძალის მქონედ თვლიდნენ.

სქესის ტრანსფორმაციის ეს მაგალითები მიუთითებს იმაზე, რომ არსებობს გენდერისა და სქესის აღქმის სხვა, არაბინარული (არაორობითი) ალტერნატივებიც და ტრანსგენდერი, როგორც ფენომენი ძველთაგანვე

არსებობდა, მაგრამ სხვადასხვა კულტურებში დამოკიდებულება მათ მიმართ განსხვავებული იყო.

დღეს ამგვარი იდენტობების გარიყვა, როგორც ზემოთაც ავლნიშნეთ, სქესის პოლარიზებულ აღქმასთან არის დაკავშირებული, სადაც გენდერული თვითგამოხატვის მხოლოდ ორი ალტერნატივა არსებობს. ნებისმიერ ადამიანს სურს – და ეს ბუნებრივი სურვილია, რომ საზოგადოებამ აღიქვას ის საკუთარი გენდერული იდენტობის შესაბამისად. ის, რომ საზოგადოებაში ბიოლოგიური სქესი აღიქმება როგორც მთავარი ამოსავალი, ხოლო გენდერი როგორც მისი წარმოებული, ტრანსგენდერებისთვის პრობლემატურია, რადგან საზოგადოებაში ინტეგრირებისთვის ისინი იძულებულნი ხდებიან ითამაშონ მათთვის არადამახასიათებელი როლები, მოერგონ ქალის ან კაცის ქცევის პრინციპებს, რასაც დიდი ზიანი მოაქვს მათთვის ფსიქოლოგიურ და სოციალურ დონეზე, ისევე, როგორ ჯანმრთელობის თვალსაზრისით. საკუთარ ბიოლოგიურ ან სოციალურ სქესთან შეუსაბამობისა და კონფლიქტის შეგრძნებასთან (რომელიც ტერმინ გენდერული დისფორიით აღინიშნება და ჯერ კიდევ წარმოადგენს ფსიქიატრიულ დიაგნოზს) გასამკლავებლად, ადამიანის სხეულის (ზოგჯერ ფიზიოლოგიური კორექციის გზით), თვითგამოხატვისა და სოციალური როლის შეცვლა ხდება ხოლმე საჭირო. მცდელობები, როდესაც პირიქით, სურთ ფსიქიკა და იდენტობა მოარგონ ბიოლოგიურ სქესს, უშედეგოდ მთავრდება. ეს მეთოდი უარყოფილია თანამედროვე მედიცინის მიერ, და არაადამიანურ მოპყრობასა და წამებას უტოლდება.

იმ ტრანსგენდერ ადამიანებს, რომელთა სასურველი ან ქირურგიული ჩარევის შედეგად მიღებული ბიოლოგიური სქესი განსხვავდება დაბადებისას მინიჭებული სქესისგან, ტრანსსექსუალებს უწოდებენ. ისინი ასევე განიცდიან გენდერულ დისფორიას და უნდათ თავისი სხეული და სოციალური როლები თანხვედრაში მოიყვანონ შინაგან თვითაღქმასთან, ასევე სურთ რომ გარშემო მყოფებმაც შესაბამისად აღიქვან. ტრანსსექსუალი MtF (Male-to-Female) - არის ადამიანი, რომელსაც დაბადებისას მამრობითი სქესი მიენიჭა, ხოლო საკუთარ თავს განსაზღვრავს ქალად; FtM (Female-to-Male) – არის ადამიანი, რომელსაც დაბადებისას მდედრობითი სქესი მიანიჭეს, თუმცა თავს განსაზღვრავს კაცად. გადასვლის პროცესს, დაბადებისას მინიჭებული სქესიდან ან/და მიწერილი გენდერიდან სასურველზე, ქვია **ტრანზიცია**. ტრანზიცია მოიცავს პროცედურებისა და პროცესების მთელს სპექტრს და არ შემოიფარგლება სქესის ქირურგიულ კორექციით (ოპერაცია, რომელიც ცვლის პირველად სასქესო ნიშნებს) და ჰორმონული თერაპიით. ქირურგიული ჩარევის შემთხვევაში, ზოგჯერ საჭიროა დამატებითი ოპერაციები სასურველი გარეგნობის და ფორმების მისაღწევად. თითქმის ყველა MtF იკეთებს ეპილაციას (თმის საფარის მოშორება) სახეზე. ითვლება, რომ ქირურგიული გზით სასქესო

ნიშნების შეცვლა FtM ადამიანებისთვის გაცილებით რთულია და მთელი ოპერაცია, როგორც წესი სამი ეტაპისგან შედგება.

ტრანზიციის მთელი პროცესი შეიძლება გაგრძელდეს რამოდენიმე წლის განმავლობაში, ამასთან, ჰორმონების მიღებას ტრანსექსუალები არ წყვეტენ მთელი ცხოვრების მანძილზე. სამედიცინო ჩარევის გარდა ტრანსექსუალებისთვის (და ზოგადად ტრანსგენდერი ადამიანებისათვის), ტრანზიცია მოიცავს სოციალურ და ფსიქოლოგიურ ადაპტაციას სასურველ გენდერულ როლთან. ხშირად ეს ეტაპი კიდევ უფრო მეტი სირთულით გამოირჩევა, რადგან ტრანსექსუალები იძულებულნი არიან ბავშვობიდან გამოიმუშაონ ჩვევები, რაც მათთვის არადამახასიათებელ გენდერს ეკუთვნის და მათთვის უცხო როლის ათვისების გზით მოერგონ ცხოვრებას. ოპერაციის შემდეგ კი თანდათანობით თავისუფლდებიან ამ ტვირთისგან. პრობლემას ქმნის გარემოცვის ინერცია და ადამიანები ვინც ცვლილების მიუხედავად აგრძელებენ ტრანსექსუალის აღქმას თანდაყოლილი ბიოლოგიური სქესის შესაბამისად. ამის გამო ბევრი ტრანსექსუალი ტრანზიციის შემდეგ იძულებულია შეიცვალოს გარემო – სამსახური, საურთიერთობო წრე და ა.შ.

ტრანსექსუალობის „წარმოშობასთან“ დაკავშირებით ცალსახა პასუხი არ არსებობს. მეცნიერები საუბრობენ ფსიქოლოგიურ და ბიოლოგიურ ფაქტორებზე, მაგრამ ის ფაქტი, რომ ეს ფენომენი ყველა ეთნიკურ ჯგუფში გვხვდება, ხშირად ითვლება ტრანსექსუალობის ბიოლოგიური წარმოშობის არაპირდაპირ დადასტურებად.

მეცნიერულად ამ საკითხის შესწავლა მხოლოდ წინა საუკუნის 40-იან წლებში დაიწყო, თუმცა ჯერ კიდევ XIX საუკუნის ბოლოს გვხვდება ფსიქიატრებისა და ადრეული სექსოლოგების მიერ დოკუმენტირებული შემთხვევები პირებისა, რომლებიც მათთვის მიწერილ გენდერულ როლებსა და იდენტობებს უარყოფდნენ. საწყის ეტაპზე ტრანსგენდერ ადამიანებს ფსიქოლოგიისა და ფსიქიატრიის დარგში განიხილავდნენ. საკითხისადმი მიდგომა მკვეთრად შეიცვალა ამერიკელი მეცნიერის ჰარი ბენჯამინის 1966 წელს გამოქვეყნებული ნაშრომის „ტრანსექსუალობის ფენომენის“ შემდეგ. ჰარი ბენჯამინმა შეიმუშავა „თანდაყოლილ“ სქესთან შეუთავსებლობის შკალა, რომლის თავშიც დგას „ჭეშმარიტი ტრანსექსუალი“ ანუ ადამიანი, რომელსაც ბენჯამინის წარმოდგენით საკუთარი პიროვნების ჰარმონიზაციისთვის სქესის ქირურგიული კორექცია ესაჭიროება. მიუხედავად იმისა, რომ ბენჯამინის შკალის შემდეგ ამერიკასა და ევროპაში სხვა კლასიფიკაციის სისტემები და დიაგნოსტიკის სახელმძღვანელოები შეიქმნა, საქართველოში დღესაც „ჭეშმარიტი ტრანსექსუალის“ დიაგნოზი გამოიყენება ტრანსგენდერ ადამიანებთან მიმართებაში. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში სწორედ ეს დასკვნა ითვლება სქესის კორექციის ოპერაციისათვის საჭირო ერთგვარ ნებართვად. „ჭეშმარიტი ტრანსექსუალის“ დასკვნის მისაღებად საჭიროა ადამიანმა გაიაროს სხვადასხვა ტიპის ჯანდაცვის სპეციალისტთა ხანგრძლივი დაკვირვება, (1-დან 2 წლამდე). ეს იმით აიხსნება, რომ მნიშვნელოვანია დადასტურდეს, რომ მიწერილი/მინიჭებული გენდერის არაადეკვატურობის განცდა მუდმივი პროცესია. ასევე ხდება ფსიქიკური აშლილობისა და გარკვეული სომატური დაავადებების გამორიცხვაც, რომლებიც ჰორმონული თერაპიისას შეიძლება გამწვავდეს (მაგ.: სიმსივნე). მიუხედავად ამ დასაბუთებისა, დღეს ტრანსგენდერი აქტივისტები ევროპაში და მსოფლიოს გარშემო იბრძვიან იმისთვის, რომ „გენდერული დისფორია“ ამოღებულ იქნას მენტალურ დაავადებათა სიიდან. ტრანსგენდერი იდენტობების ფსიქიატრიულ დიაგნოზზე მიბმა მნიშვნელოვნად ზრდის ამ ჯგუფის გარიყულობისა და სტიგმატიზაციის დონეს.

ტრანსექსუალობის გარდა არსებობს იდენტობები, რომლებიც ერთი აღიარებული გენდერიდან მეორეში ტრანზიციის ნაცვლად, სრულიად უარყოფენ სქესისა და გენდერის ბინარულ სისტემას, ან გენდერული ნიშნების სხვა, ინდივიდუალურად უნიკალურ კომბინაციებს ირჩევენ. ამგვარი იდენტობების არსებობა ადასტურებს იმ ფაქტს, რომ სტერეოტიპი, თითქოს ყველა ტრანსგენდერი ადამიანის საბოლოო მიზანი სქესის კორექციის ოპერაციაა მცდარია. გენდერული თვითაღქმისა და თვითგამოხატვის სპექტრი მრავალფეროვნების მხრივ საკმაოდ დიდი და საინტერესოა და მხოლოდ ბიოლოგიურ ასპექტებამდე მისი დაყვანა დიდი შეცდომა იქნებოდა.

გენდერქუარი (genderqueer) - კრებითი ტერმინი, რომელიც მოიცავს ისეთ გენდერულ იდენტობებს, რომლებიც ქალისა და კაცის (ტრანსგენდერი და არატრანსგენდერი) ბინარული კატეგორიებს მიღმაა.

ბიგენდერი ან **ანდროგინი** – ადამიანი რომელიც ორივე სქესის ნიშნებს ითავსებს და თვითიდენტიფიკაციას ახდენს როგორც კაცთან ასევე ქალთან (ერთდროულად ან მონაცვლეობით). მნიშვნელოვანია, განვასხვავოთ იგი ინტერსექსისგან (რომელსაც ადრე ტერმინ „ჰერმადროდიტი“ მოიხსენიებდნენ) – ადამიანისგან, რომელსაც ახასიათებს ორივე სქესის ფიზიოლოგიური ნიშნები და ამასთანავე შეუძლია თვითიდენტიფიკაცია ქალად, მამაკაცად, ანდროგინად და ა.შ.

აგენდერი – ადამიანი რომელიც უარს ამბობს თავის გენდერულ იდენტიფიკაციაზე, თავს არ თვლის არც ქალად და არც კაცად, **შიმეილი** (shemale) – მამრობითი ბიოლოგიური სქესის მატარებელი ადამიანი, რომელიც ჰორმონული თერაპიისა და ფემინიზაციის გზით აღწევს საზოგადოებაში ქალისთვის დამახასიათებელ გარეგნობას, თუმცა ინარჩუნებს კაცის სასქესო ორგანოებს.

ტრანსვესტიტები და **კროსდრესერები** რომლებიც უფრო ხშირად მთლიანად ან ნაწილობრივ იცმევენ და იქცევიან „საპირისპირო“ გენდერის შესაბამისად, მაგრამ არ ცდილობენ ბიოლოგიური სქესის შეცვლას და, როგორც წესი, არ მიმართავენ ჰორმონულ თერაპიას ან სხვა ტიპის პროცესებს და პროცედურებს, რომლებიც ტრანზიციისთვისაა დამახასიათებელი. ტრანსვესტიტს უწოდებენ კაცს, რომელიც იცმევს ქალის სამოსს. ეს ტერმინი არ გამოიყენება ქალების მიმართ, რადგან კაცის სამოსის ტარება ქალისთვის დიდი ხანია არ აღიქმება როგორც რაიმე განსაკუთრებული მოვლენა.

განასხვავებენ **ტრანსვესტიტ-ფემინისტებს** – ადამიანებს რომლებიც იცვამენ „საპირისპირო“ სქესის ტანსაცმელს სექსუალური აღზნების მიზნით. როგორც წესი, მათ გადაცმას არ აქვს კავშირი გენდერულ იდენტობასთან, რომელიც მათ შემთხვევაში ემთხვევა ბიოლოგიურ სქესს. თუმცა არსებობს ორმაგი როლის მქონე ტრანსვესტიტი – ადამიანი, რომელიც არა მხოლოდ იცვამს ტანსაცმელს, არამედ ფსიქოლოგიურადაც ითავისებს საპირისპირო სქესის როლს. ასეთი ადამიანებისთვის გენდერული იდენტობა შეიძლება შეიცვალოს ცხოვრების სტილის ცვლილებასთან ერთად, მოხდეს მონაცვლეობა ქალიდან კაცში და პირიქით. არის შემთხვევები, როდესაც ის იდენტობა, რომელიც უპირისპირდება მის ბიოლოგიურ სქესს, ადამიანისთვის უფრო მისაღები ხდება, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ იგი მიმართავს ქირურგიულ ჩარევას და სქესის კორექციას – მისთვის სავარაუდოდ საკმარისი იქნება თუ გარემომცველები მას აღიქვამენ მისი გენდერული იდენტობის შესაბამისად.

დრეგ ქუინები (Drag Queen) და **დრეგ კინგები** (Drag King) ადამიანები, რომლებიც თამაშობენ საპირისპირო სქესის როლს განსაზღვრული სცენური სახის შესაქმნელად. ეს შეიძლება იყოს პაროდია ცნობილ „ვარსკვლავზე“, ან უბრალოდ თვალშისაცემი სახე, რომელიც ჰიპერტროფირებულად (გადაჭარბებულად) გამოხატავს „საპირისპირო სქესის“ ნიშანთვისებებს – მაკიაჟის და ჩაცმულობის მეშვეობით. დრეგ სუბკულტურის ნაწილები არიან ადამიანები, რომლებსაც არაბინარული გენდერული იდენტობები და სექსუალობა აქვთ, თუმცა ასევე ჰეტეროსექსუალი, არატრანსგენდერი ადამიანებიც.

სისგენდერი (cisgender) – (არატრანსგენდერი) ადამიანი, რომლის გენდერული იდენტობა ემთხვევა დაბადებისას მინიჭებული სქესის შესაბამის გენდერულ როლს.

სისტემაში, სადაც ფიქსირებული როლები პირდაპირ მიბმულია ბიოლოგიურ სქესთან, ძნელია გენდერული თვითგამოხატვის ალტერნატიულ გზებს მიმართო. ბევრი ადამიანი გაცნობიერებულად ებრძვის ბინარულ კატეგორიებს და აპროტესტებს მიდგომას, რომელიც სქესს წარმოაჩენს ბედისწერად და როლად, რომელსაც ვერსად გაექცევი. სხვებისთვის ტრანსგრესია არის იმის დასტური, რომ გენდერული იდენტობა ინდივიდის საკუთრებაა და არა სოციალური და ყველას აქვს უფლება განსაზღვროს საკუთარი სხეული, ქცევა და გარეგნობა არსებული დეფინიციებისა და კატეგორიებისადმი მისადაგების ვალდებულების გარეშე.

ჰომოსექსუალური ორიენტაცია

ჰეტერონორმატიულ (სადაც ჰეტეროსექსუალური ორიენტაცია დომინანტურია და სექსუალობის ერთადერთ „სწორ“ ფორმად მიიჩნევა) საზოგადოებაში ჰომოსექსუალობის განხილვა ძირითადად ცოდვის, დანაშაულის, დაავადების კონტექსტში ხდება. მიუხედავად იმისა, რომ დამოკიდებულება ჰომო და ბისექსუალური ქცევის მიმართ უმეტესწილად ნეგატიურია, კაცობრიობის ისტორიას ახსოვს კულტურები, სადაც ამგვარი ქცევა არ ითვლებოდა არც სირცხვილად და არც ცოდვად. მაგალითისთვის შეიძლება მოვიხმოთ ძველი საბერძნეთი, სპარტა, სადაც მამაკაცებს შორის კავშირი სოციალურადაც იყო გაფორმებული და ძველი რომი, სადაც ზოგიერთი იმპერატორი კაცთან ქორწინებაში იმყოფებოდა.

უარყოფითი დამოკიდებულება ჰომოსექსუალური, ისევე, როგორც ნებისმიერი სექსუალური ქცევისადმი, რომელიც არ უკავშირდება რეპროდუქციას, მონოთეისტური რელიგიებისთვისაა დამახასიათებელი და სათავეს იუდაიზმიდან იღებს. ნეგატიური დამოკიდებულება განსაკუთრებით გაძლიერდა შუასაუკუნეების დასავლეთში, როდესაც რელიგიური ინსტიტუტები საზოგადოების მართვაში ერთ-ერთ ყველაზე ძლიერ ძალას წარმოადგენდნენ. ამ პერიოდში, ნებისმიერი სექსუალური ქცევა, რომელიც გამორიცხავდა ჩასახვას, გასცდა ცოდვის და გარყვნილების მნიშვნელობას და გახდა დასჯადი, როგორც ღალატი, ერეტიკოსობა (მწვალებლობა) და დანაშაული საზოგადოების წინაშე.

XIX საუკუნეში ფსიქოლოგიისა და სექსოლოგიის ჩამოყალიბებასა და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების განვითარებასთან ერთად იწყება ჰომოსექსუალობის (ისევე, როგორც ტრანსგენდერის), როგორც ფენომენის შესწავლა. მეცნიერება ამ ეტაპზე ჯერ კიდევ ვიქტორიანული ეპოქის ზეგავლენის ქვეშ იმყოფება და ჰომოსექსუალობის მარგინალიზაციას, მისი, როგორც პათოლოგიისა და დაავადების განხილვის გზით ახდენს.

ამ საკითხის აკადემიზაციასთან ერთად, დაიწყო ჰომოსექსუალობის მიზეზების დადგენის მცდელობები, ტარდებოდა კვლევები, ჩამოყალიბდა სხვადასხვა თეორიები ჰომოსექსუალობის წარმოშობის შესახებ. ამ თეორიებში ძირითადად აქცენტი

კეთდება ბიოლოგიურ და ფსიქოლოგიურ მიზეზებზე.

ბიოლოგიური თეორიები ყურადღებას მამხვილებს გენეტიკურ და ჰორმონულ ფაქტორებზე. ჰომოსექსუალობის განმაპირობებელ ფაქტორად წარმოდგენილია პრენატალურ (მუცლადყოფნის) პერიოდში ჰორმონების გავლენა თავის ტვინზე, რაც, ამ თეორიის მიმდევრების აზრით, განსაზღვრავს ინდივიდის ამა თუ იმ სექსუალური ქცევისადმი მიდრეკილებას ზრდასრულ ასაკში.

თეორია ჰომოსექსუალური ორიენტაციის ჩამოყალიბებაზე, ჰორმონული ფაქტორების გავლენის თაობაზე, კრიტიკას იწვევს, რადგან ზრდასრული ჰომოსექსუალის ორგანიზმში სასქესო ჰორმონების შეყვანა არანაირ გავლენას არ ახდენს მის სექსუალურ ორიენტაციაზე. ასევე მითი იმის შესახებ, თითქოს ჰომოსექსუალების ორგანიზმში „საპირისპირო“ სქესისათვის დამახასიათებელი ჰორმონები (ტესტოსტერონი ლესბოსელებში, ხოლო გეებში ესტროგენი), ასევე არ შეესაბამება სიმართლეს. შესაძლოა, რაიმე მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი არსებობდეს, მაგრამ ცალსახა პასუხს კითხვაზე, თუ რა იწვევს სექსუალური ორიენტაციის ჩამოყალიბებას ადამიანში, ბიოლოგიური თეორიები არ იძლევიან.

რაც შეეხება ფსიქოლოგიურ თეორიებს, არც ისინი გვთავაზობენ რაიმე კონკრეტულ პასუხს ჰომოსექსუალური ორიენტაციის გამომწვევი მიზეზების შესახებ.

იმ კვლევებზე და თეორიებზე, რომლებიც ჩატარდა და ჩამოყალიბდა ჰომოსექსუალობის საკითხთან დაკავშირებით, საკმაოდ დიდი გავლენა იქონია ფროიდის თეორიამ მამაკაცებში კასტრაციის შიშის თაობაზე, რამაც ხელი შეუწყო ჰომოსექსუალობის, როგორც ფსიქიკური პათოლოგიის განხილვას.

აღსანიშნავია, რომ თვითონ ფროიდი ბევრს არ წერდა ჰომოსექსუალობაზე. მეცნიერის ერთ-ერთ წერილში, რომლის ადრესატი ჰომოსექსუალი პაციენტის დედაა, ვკითხულობთ:

“რა თქმა უნდა ჰომოსექსუალობა არ არის ღირსება, მაგრამ მასში არაფერია სამარცხვინო, - ეს არ არის მანკი, არ არის დეგრადაციის ნიშანი, მას არ შეიძლება ეწოდოს ავადმყოფობა; ჩვენ მას სქესობრივი განვითარების ერთგვარ ვარიანტად განვიხილავთ. წარსულისა და თანამედროვეობის ბევრი პატივცემული ადამიანია ჰომოსექსუალი, თანაც მათ შორის ბევრნი არიან დიდი მამები (პლატონი, მიქელანჯელო, ლეონარდო და ვინჩი და სხვები).

ჰომოსექსუალების დევნა არა თუ უსამართლობა, არამედ დანაშაულია და სისასტიკე.” [6]

ცალსახა პასუხი კითხვაზე, თუ როგორ და რის საფუძველზე ყალიბდება ადამიანის სექსუალური ორიენტაცია, მეცნიერებას ჯერჯერობით არ აქვს. არსებობს მრავალი თეორია, თუმცა, საბოლოო და ამომწურავ პასუხს არც ერთი არ იძლევა. მკვლევარები ბელი, ვაინბერგი და ჰამერსმიტი [5] პრობლემას ახალ, მეთოდოლოგიურად უფრო მაღალ დონეზე მიუდგნენ. ბელმა და მისმა კოლეგებმა სცადეს, შეემოწმებინათ სხვადასხვა თეორიები ჰომოსექსუალობის წარმოშობის შესახებ. ჩატარებულმა კვლევებმა მათ შემდეგი დასკვნების გამოტანის საშუალება მისცა:

- 1) იმის ალბათობა, რომ ჰომოსექსუალობის მიზეზი შეიძლება იყოს არასწორი ურთიერთობები ოჯახში (ავტორიტარული დედა და უნებისყოფო მამა), ძალიან მცირეა;
- 2) თეორია იმის შესახებ, რომ ქალური ჰომოსექსუალობა ჩნდება მაშინ, როცა გოგო როლურ მოდელად ირჩევს მამას, არ დასტურდება;
- 3) სტერეოტიპული წარმოდგენა, რომ ჰომოსექსუალობის მიზეზი ხშირად საკუთარი სქესის უფროსის მიერ ბავშვის გარყვანაა, მცდარია;
- 4) სექსუალური უპირატესობები მოზარდობის ასაკში მყარად ყალიბდება; ზრდასრული ადამიანების სექსუალურ ორიენტაციაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები იშვიათად ხდება;
- 5) ბავშვობაში ან მოზარდობის ასაკში, ჰომოსექსუალები, ჰეტეროსექსუალ თანატოლებზე იშვიათად არ შედიან ჰეტეროსექსუალურ კონტაქტში, თუმცა ამ პროცესით ან ნაკლებად, ან საერთოდ არ კმაყოფილდებიან;
- 6) თამაშის პროცესში ბავშვების ქცევის შეუსაბამობა მათ სქესთან, (მაგალითად თუ ბიჭს უყვარს თოჯინებით თამაში) არის მნიშვნელოვანი (მაგრამ არა აბსოლუტური) მაჩვენებელი მომავალში ჰომოსექსუალობის განვითარებისა.

იმის გამო, რომ კვლევების ავტორებმა ვერ შეძლეს დაემტკიცებინათ ვერც ერთი შემოწმებული ფსიქოლოგიური თეორია, ივარაუდეს, რომ ჰომოსექსუალობის ფენომენს გენეტიკური ფაქტორები განაპირობებს. უნდა ითქვას, რომ ეს დასკვნაც მხოლოდ აბსტრაქტულ ხასიათს ატარებს და თეზისი ჰომოსექსუალობის ბიოლოგიური წარმოშობის შესახებ დეტალურ შემოწმებას მოითხოვს.

მიუხედავად იმისა, რომ ჯერ კიდევ XIX საუკუნეში იყვნენ მეცნიერები, კარლ ულრიხისა და მაგნუს ჰირშფელდის სახით, რომლებიც ეჭვქვეშ აყენებდნენ მათ გარშემო გამეფებულ მიდგომებს ჰომოსექსუალობისადმი და თვლიდნენ, რომ ჰომოსექსუალობა ვერ ჩაითვლება დაავადებად, რადგან სექსუალური ორიენტაცია ზიანს არ აყენებს მის მატარებელ ინდივიდს, ჰომოსექსუალობის, როგორც დაავადების აღქმა მაინც დამკვიდრდა სამეცნიერო სფეროში. მეცნიერები დიდი ხნის განმავლობაში უშედეგოდ ცდილობდნენ ჰომოსექსუალთა “განკურნებას” სხვადასხვა მეთოდებით, ხანგრძლივი იზოლაციის, ჰორმონალური პრეპარატებისა და ელექტროშოკის ჩათვლით.

ტარდებოდა კვლევები, სადაც საკვლევ პირთა შერჩევა ხდებოდა მიკერძოებულად და შესაბამისად შედეგებიც არ იყო რეალობის ამსახველი. მაგალითად, ჩატარდა კვლევა ციხეში მყოფი ჰომოსექსუალების ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე. იმის გამო, რომ შერჩევა არასწორად წარიმართა, მიიღეს საცხებით მოსალოდნელი შედეგი. გამოვლინდა, რომ ციხეში მყოფი ჰომოსექსუალები ემოციურად უფრო სუსტები არიან, ვიდრე ნორმალურ პირობებში მცხოვრები ჰეტეროსექსუალები. ფსიქოანალიტიკოსები ძირითადად საკუთარ ჰომოსექსუალ

პაციენტებზე დაყრდნობით აკეთებდნენ დასკვნებს ზოგადად ჰომოსექსუალ ადამიანთა ფსიქიკური არამდგრადობის შესახებ. მსგავსი შერჩევით ჩატარებული კვლევები არ უჩვენებდნენ ადეკვატურ სურათს და კიდევ უფრო ამტკიცებდნენ კავშირს ჰომოსექსუალობასა და ფსიქიკურ დაავადებებს შორის.

1957 წელს, ეველინ ჰურეკის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ ჰომოსექსუალების ფსიქიკური არამდგრადობის შესახებ მითი უკუაგდო, რადგან მასში ერთნაირი ასაკის, ინტელექტის ჰომოსექსუალი და ჰეტეროსექსუალი ადამიანები მონაწილეობდნენ, რომლებიც არც სასჯელ-აღსრულებით დაწესებულებაში იყვნენ და არც რაიმე ფსიქიკური აშლილობა ჰქონდათ. კვლევამ უჩვენა, რომ ამ ორ ჯგუფს შორის არანაირი განსხვავება არ იყო არც ემოციური არამდგრადობის და არც ფსიქიკური დაავადებების სიხშირის მიხედვით.

1973 წელს “ამერიკის ფსიქიატრთა ასოციაციამ” ჰომოსექსუალობა ფსიქიკურ აშლილობათა სიიდან ამოიღო. 1975 წელს ამ გადაწყვეტილებას შეუერთდა “ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაციაც”, ხოლო 1990 წელს “მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციამ” [WHO] ცვლილება შეიტანა დაავადებათა საერთაშორისო კლასიფიკაციაში (მე-10-ე შესწორება) და ამოიღო ჰომოსექსუალობა დაავადებათა სიიდან, რითაც კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ ეს სექსუალური გამოხატვის მისაღები ფორმაა.

მიუხედავად იმისა, რომ ჰომოსექსუალობის, როგორც ფსიქოლოგიური დისადაპტაციის ერთ-ერთი ფორმის განხილვა დღეს უარყოფილია, კვლევებისა და სხვადასხვა ავტორიტეტული ორგანიზაციების მიერ, დღემდე არსებობენ ფსიქოლოგები, ფსიქიატრები და ორგანიზაციები (მაგალითად “ჰომოსექსუალთა კვლევისა და მკურნალობის ნაციონალური ასოციაცია” - NARTH) რომელიც ჰომოსექსუალობას კვლავ დაავადებად განიხილავს და აქვეყნებს მისგან განკურნების მეთოდებს. ამასთან დაკავშირებით “ამერიკის ფსიქოლოგთა ასოციაციის” 2000 წლის განცხადებაში წერია: “ჰომოსექსუალობის პათოლოგიზაციის ხელახალი მცდელობები მისი “განკურნებადობის” გზით ემყარება არა მკაცრ სამეცნიერო ან ფსიქიატრიულ კვლევებს, არამედ წარმოადგენს იმ რელიგიური და პოლიტიკური ძალების გავლენის შედეგს, ვინც ეწინააღმდეგება გეებისა და ლესბოსელებისთვის სამოქალაქო უფლებების მინიჭებას.” მას შემდეგ რაც ჰომოსექსუალობა არ წარმოადგენს სამედიცინო დიაგნოზს, მეცნიერები დაინტერესდნენ იმ მიზეზებით, რაც ძლიერ ნეგატიურ განწყობას წარმოშობს

ჰომოსექსუალური თუ ბისექსუალური ორიენტაციის მქონე ადამიანების მიმართ.

ტერმინი ჰომოფობია პირველად ფსიქოთერაპევტმა ჯორჯ ვაინბერგმა გამოიყენა. ჰომოფობია შეიძლება განვიხილოთ ინდივიდუალურ და სოციალურ დონეზე. ინდივიდუალურ დონეზე ჰომოფობიის აღსაწერად შეგვიძლია ვაინბერგისავე განსაზღვრებას დავყვარდეთ. იგი ჰომოფობიას განიხილავს, როგორც “ირაციონალურ შიშს, რომელიც ვლინდება ირაციონალურ ქცევაში, ადამიანის სურვილში – გაანადგუროს წყარო, რასაც მისი შიში უკავშირდება.” [11] იქიდან გამომდინარე, რომ შიშის წყაროს ამ შემთხვევაში ადამიანი წარმოადგენს, ჰომოფობია ვლინდება სასტიკ მოპყრობაში, ძალადობაში. საზოგადოებაში არსებული ჰომოფობია მძიმედ აისახება ლგბტ (ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი) ჯგუფის წევრებზეც. მთლიანი ჯგუფის მიმართ ნეგატიური დამოკიდებულება ხშირ შემთხვევაში გავლენას ახდებს ჯგუფის წევრთა თვითშეფასებაზე, რაც შეიძლება სხვადასხვა ფორმით ვლინდებოდეს. თავდაცვის მიზნით ბევრი ჰომოსექსუალი ახდენს ჰეტეროსექსუალური ქცევის იმიტაციას; ბევრი მათგანი მთლიანად იკეტება ჯგუფში და ამჟღავნებს აგდებულ დამოკიდებულებას ჰეტეროსექსუალთა მიმართ (ჰეტეროფობია), ზოგი განიცდის სიამაყის ჰიპერტროფირებულ (გადაჭარბებულ) გრძნობას საკუთარი ორიენტაციის გამო და სხვ. თავის მხრივ, დაბალი თვითშეფასება შეიძლება გამოჰყვანდეს ავტოაგრესიულ მოქმედებებშიც (ნარკოტიკები, ალკოჰოლი, თვითმკვლელობა, საკუთარ ჯანმრთელობაზე ზრუნვის სურვილის არქონა – ცუდი კვება და დასვენება, არასრულყოფილი ინტიმური ურთიერთობები და სხვ.). ზოგიერთი ადამიანი ინტერნალიზებული ჰომოფობიის გამო თრგუნავს საკუთარ სექსუალურ ინტერესსაც, მიმართავს ასექსუალური ცხოვრების პრაქტიკას. ამის ნიადაგზე შეიძლება გაძლიერდეს ქრონიკული შფოთვა და დამაბულობა, ქვეითდება იმუნიტეტი, რასაც მიჰყავართ ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობის განადგურებამდე.

მკვლევარ ჰერეკის აზრით, ინდივიდუალურ დონეზე ჰომოფობური განწყობის მიზეზები უნდა ვეძებოთ თვითშეფასების ამაღლების სურვილში. როცა “სხვისი”, “განსხვავებულის”

დამცირების ხარჯზე ინდივიდი ახდენს საკუთარი თავის რომელიმე სოციალურ ჯგუფთან მიკუთვნებას და საკუთარი უპირატესობის ხაზგასმას, ხშირად ეს არის არასრულფასოვნების გრძნობის გადალახვის და გარკვეული შინაგანი კონფლიქტის დამლევის მცდელობა “სხვაზე” (ამ შემთხვევაში ლესბოსელებსა და გეებზე) პროექციების გზით. [7]

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ამ შემთხვევაში ინდივიდი მოქმედებს საზოგადოების დაკვეთის მიხედვით. როდესაც მსგავს აგრესიას კულტურულ-იდეოლოგიური კონტექსტი უმაგრებს ზურგს, იგი ცდილობს თვითიდენტიფიკაცია მოახდინოს უმრავლესობასთან და გახდეს იმ სოციალური ჯგუფის წევრი, რომელიც უარყოფს ჰომოსექსუალებს და ჰომოსექსუალობას. [9]

აქედან გამომდინარე, ჰომოფობიის განხილვა სცდება ინდივიდუალურ დონეს და არის არა მხოლოდ ფსიქოლოგიური, არამედ სოციალური პრობლემა. იგი მსგავსია ისეთი სოციალური და ფსიქოლოგიური მექანიზმებისა, როგორიცაა ქსენოფობია, რასიზმი, ანტისემიტიზმი. მნიშვნელოვანია იმის გააზრება, რომ ჰომოფობია არ წარმოადგენს მხოლოდ ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი თუ ტრანსგენდერი ადამიანების პრობლემას. მის მსხვერპლს წარმოადგენს არა მხოლოდ დისკრიმინირებული ჯგუფი, არამედ მთელი საზოგადოება.

Sex, Gender And Sexual Orientation

"There are people who believe in male and female.
That's a theory. It just doesn't feel like a theory, it feels like an essential truth."

Riki Anne Wilchins, *Lesbian Talk Transgender* (1996),
Nataf, Zachary I

The scarce knowledge on the subject of gender identity and sexual orientation in Georgia makes it so that most people cannot tell the difference between these two concepts.

The aim of this book is to explain the notions of gender identity and sexual orientation and provide the reader with the information which is free from stereotypes and prejudices.

The majority of the existing cultures and societies is based on the binary concept of gender, where woman-female-femininity is an essentially different and opposite category to man-male-masculinity.

Gender roles are assigned at birth according to child's biological sex. In cases of intersexuality (that is when the child has both male and female genitalia) a surgery is being performed in favor of one of the two sexes. This choice is not made out of medical reasons, but out of parents' need to be able to put their newborn baby into male or female gender category.

If we look at the gender roles throughout the history we'll see how the concept of male and female changed with the time. This, once again, proves that gender identity isn't something innate, but socially constructed.

In some cultures, gender identity isn't perceived through the prism of male and female opposition. In these cultures transgender people (that is people whose self-identification with one or another sex doesn't coincide with their biological one) are considered special and are often assigned magical powers. The American Indians called such people two-spirits and held them in respect. Also in Greek mythology we find the example of Kaineus and Tiresias who according to the legend changed their biological sex.

Transgender people, whose sex, after the sex reassignment surgery, differs from their inborn biological sex, are called transsexuals. There are MtF (male to female) and FtM (female to male) transsexuals and transgender people. However, to obtain the right to the sex reassignment surgery, a diagnosis has to be made and the candidate has to go through the long period of observations as well as the hormonal therapy that continues even after the surgery is performed.

These and other gender identities (such as bigender, shemale etc.) are presented and explained in the first part of our book, whereas the second part of it focuses on sexual orientation.

The binary concept of gender roles and identities generates the similar attitude towards sexuality and sexual orientation – men and women should be sexually attracted to each other, every other possibility is a deviation. That is why in most societies homosexuality (the sexual and emotional attraction between the members of the same sex) is considered either a sin or a disease. There are also countries where homosexuality is still criminalized.

In Ancient Greece and Rome, homosexuality was a common phenomenon and even same-sex civil unions existed for men and women. Such unions were prohibited after the Christian emperors took over the Rome. That is when the homosexuality was classified as a sin. In XIX century it switched from sin to disease and many doctors even tried to cure it, with disastrous results for the “patients”

There are many theories and researches investigating and trying to explain the origins of homosexuality, however none of them (biological or psychological) can tell what exactly causes homosexuality. In 1951 in a letter to an American mother, Sigmund Freud writes that homosexuality cannot be classified as a disease.

In 1973 American Psychiatric Association eliminated homosexuality from the list of mental disorders. In 1990 The World Health Organization made an amendment in the international disease classification and eliminated homosexuality from the disease list.

Despite the above mentioned, many modern societies remain heteronormative and homophobic.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ეკა აღდგომელაშვილი, ჟურნალი ‘მე’ 11 ,2009
2. ეკა აღდგომელაშვილი, ჟურნალი ‘მე’ 6, 2007
3. Общественная Организация “Инсайт”, Пол Гендер и Трансгендер Определение основных Понятий, г. Киев, 2008
4. Astrea Lesbian Foundation for Justice, “Creation Of Sex? Gender?” 2008
5. Bell, A.P., Weinberg, M.S., and Hammersmith, S.K. Sexual Preference: Its Development in Men and Women. Bloomington: Indiana University Press, 1981
6. Freud, Sigmund, "Letter to an American mother", American Journal of Psychiatry, 107, 1951, <http://www.fordham.edu/halsall/pwh/freud1.html>
7. Gutis, P.S., "Attacks on U.S. Homosexuals Held Alarming Widespread". The New York Times, p.A24, June 8, 1989
8. Haeberle, E.J, Sexual Orientation, The Sex Atlas, 1981
9. Herek, G.M. Stigma, prejudice, and violence against lesbians and gay men. In J. Gonsiorek & J. Weinrich (Eds.), Homosexuality: Research, 1991
10. Masters, William H., Johnson, Virginia E., Kolodny , Robert C. *Human Sexuality*, 1985
11. Weinberg, George interview: Love is Conspiratorial, Deviant & Magical; Gay Today. Vol. VIII. Issue 167
12. Wilchins, Riki Anne Lesbian Talk Transgender (1996), Nataf, Zachary I
13. www.minority.ge

პროექტი განხორციელდა “ქალთა ფონდი საქართველოში”

და

“ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის”

მხარდაჭერით

2010 წელი

